

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הו' כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת בשלח

והשיב ע"ז מרן זצ"ל: 'ק"ן יורדי הים איז דאס נישט...'
(כלומר דאין זה נחשב כיורדי הים).

והיינו שלדעת מרן הגרייז זצ"ל, מי שאינו עובר בים באופן הרגיל בספינה וכדו' אלא עובר מעל הים באויר וכדו', אינו נחשב כיורדי הים, - ולדבריו יש מקום לדון דגם בני"י שעברו ביבשה בתוך הים לא נחשבו כיורדי הים (כיון שלא עברו בים באופן הרגיל בספינה וכדו'), ואי"כ לדעתו יתכן לומר דבני"י לא היו צריכים לברך ע"ז הגומל מדין יורדי הים.

- ג -

והנה בשו"ת 'שבט הלוי' (ח"ט סי' עב) נשאל, לגבי המנהרה שבנו מתחת הים בין צרפת לאנגליה, ונוסעים בתוך המנהרה עם רכבים, האם לאחר הנסיעה שם צריך לברך הגומל כדין יורדי הים, או"י שאין זה נחשב כיורדי הים, - והשיב ע"ז שלדעתו פשוט דאין לברך ע"ז הגומל, כיון דעתה הולכי יבשה הם, ולא שייך בזה כל הטעמים של חיוב ההודאה של יורדי הים המבוארים בתהלים וכו', עיי"ש.

ולפי"ז יש מקום לדון נמי בנידו"ד, שבני"י שהלכו ביבשה בתוך הים לא היו צריכים לברך ע"ז הגומל מדין יורדי הים, כיון שלמעשה הלכו ביבשה, וכמו הנוסע במנהרה מתחת הים שס"ל לבעל השבט הלוי זצ"ל שנחשב כהולכי יבשה וכנ"ל.

ומעתה שוב יש מקום לדון, דאפי' לדעת הקה"י הנ"ל שגם הנוסע במטוס מעל הים נחשב כיורדי הים, אך מ"מ יש לדון שבני"י שהלכו ביבשה בתוך הים לא היו צריכים לברך ע"ז הגומל מדין יורדי הים, כיון שלמעשה הם הלכו ביבשה ולא בים, וזה גרע מהנוסע במטוס מעל הים שלמעשה הוא עובר מעל הים (ובמקרה תקלה ח"ו יפול לתוך הים), אך בני"י לא הלכו בים וגם לא עברו מעל הים, ולכן יש מקום לדון שבכה"ג גם לדעת הקה"י בני"י לא נחשבו כיורדי הים וכנ"ל.

- ד -

והנה איתא בגמ' (ברכות נד:), 'ארבעה צריכין להודות (לברך הגומל), יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהי' חולה ונתרפא, ומי שהי' תבוש בבית האסורים ויצא', וכל הארבעה נלמדו בגמ' שם ממה דאיתא בתהלים (פרק ק"ז) עיי"ש, - ובמהרשי"א (ברכות, שם) כתב ע"ז, שאע"פ שבתהלים הסדר של הארבעה שונה מהסדר שהובא בגמ', מ"מ הגמ' שינתה את הסדר וכתבה את הארבעה בסדר הנ"ל בדווקא, משום שזהו סדר המאורעות שהיו ביציאת מצרים.

וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיּוֹלֶךְ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֲזָה כַּל הַלִּילָה וַיִּשָּׁם אֶת הַיָּם לַחֲרֻבָה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם: וַיָּבֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשָׁה וְהַמַּיִם לָהֶם חוֹמָה מִיַּמִּינָם וּמִשְׂמָאלָם: (יד, כא-כב).

הנה יש לדון, האם כשבני"י שבו ליבשה לאחר קריעת ים סוף, הם היו צריכים להודות לה' בברכת הגומל כדין יורדי הים, - או"י דמדין יורדי הים לא הי' להם חיוב הודאה, כיון שבקריעת ים סוף לא הי' זה נחשב שבני"י עברו בים, משום שבני"י הרי הלכו ביבשה בתוך הים.

ויש לדון שאולי כל החיוב הודאה של יורדי הים, הוא רק כאשר עוברים בים באופן הרגיל בספינה וכדו', אך בגוונא שעוברים בתוך הים ביבשה אולי אין ע"ז חיוב הודאה מצד דין יורדי הים, כיון שלמעשה אי"ז נחשב כיורדי הים.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה כידוע דנו הפוסקים לגבי מי שנסע במטוס האם חייב לברך הגומל, ורבו הדעות בנידון זה ואכמ"ל בזה, - אכן יעו"י במש"כ בספר 'ארחות רבנו' (ח"א עמ' צא) שמרן הקה"י זצ"ל אמר לו, שמי שטס במטוס בארץ טיסה פנימית לא יברך ברכת הגומל, דמסתבר דרק כשעובר מעל ים או מדבר צריך לברך הגומל, עיי"ש.

ולכא"ו מבואר בדברי מרן הקה"י הנ"ל, שעל עצם מה שנסע במטוס אי"ז לברך הגומל, ורק מ"מ אם נסע במטוס מעל ים או מדבר צריך לברך הגומל, כדין יורדי הים והולכי מדברות.

ואי"כ מבואר בזה, שאע"פ שלא עבר בים באופן הרגיל בספינה וכדו', אלא עבר מעל הים באויר, מ"מ לדעת הקה"י זצ"ל הרי זה נחשב שפיר כיורדי הים, וצריך להודות ע"ז בברכת הגומל כדין יורדי הים.

ומעתה לפי"ז לכא"ו י"ל, שגם בני"י שעברו ביבשה בתוך הים היו צריכים לברך הגומל כדין יורדי הים, משום שגדר 'יורדי הים' אינו רק כאשר עוברים בים באופן הרגיל בספינה וכדו', אלא גם כאשר עוברים מעל הים באויר, או בתוך הים ביבשה, גם אז זה מוגדר כיורדי הים, שצריך לברך ע"ז הגומל.

- ב -

אמנם בספר 'עובדות והנהגות לבית בריסק' (ח"ג עמ' דש) הובא, שמרן הגרייז זצ"ל נשאל, האם מי שנוסע במטוס מעבר לים צריך לברך הגומל כדין יורדי הים,

אוי"ד דאכתי אינו יכול לברך הגומל על מה שניצל מהצרה הראשונה, עד שיצא לגמרי מכלל סכנה, ואז יפטר בברכה אחת על כל ההצלות שלו כמבואר במשנ"ב (סי' ריט, ג), - ובמקום אחר הארכנו בזה והבאנו שנחלקו בזה הפוסקים (עיי' בגליון מים זכים פרי' שמות תשע"ט), ואכמ"ל.

ומעתה לדעת הסוברים שאינו יכול לברך הגומל עד שיצא לגמרי מכלל סכנה, אי"כ י"ל דבניי לא יכלו לברך הגומל לאחר קריעת ים סוף, כיון שהרי הם יצאו מהים למדבר והמסד הוה מקום סכנה, ואי"כ אכתי הם לא יצאו לגמרי מכלל סכנה, ולא היי להם לברך הגומל עד שיצאו לגמרי מכלל סכנה, (ולמעשה לבסוף רוב יורדי הים מתו במדבר).

[**והא דאינא בסנהדרין** (צד), דגנאי הוא למשה וסי' ריבוא שלא אמרו ברוך עד שבא יתרו ואמר ברוך ה' עיי"ש, בפשטות מיירי שם על ברכת שעשה לנו נס במקום הזה ולא מיירי בברכת הגומל, - (ואמנם עיי' בכתבי הגרי"ז (סטנסיל) עה"ת שכתב שיתרו בירך עליהם הגומל, ואי"כ לדבריו הגנאי לישראל שלא בירכו מיירי לגבי ברכת הגומל, אך בדעתו י"ל דס"ל דהיוצא מצרה אחת צריך לברך הגומל אע"פ שנתון בסכנה אחרת, ואכמ"ל).]

- 2 -

ואמנם אולי יש מקום לדון בזה עוד, שכיון שבניי היו מוקפים בעמוד הענן ובענני הכבוד, לכן לא היי זה נחשב שבניי היו נתונים בסכנה מחמת ההליכה במדבר, ולכן יכלו לברך הגומל מייד לאחר קריעת ים סוף **לכו"ע**.

אכן לפי"ז נצטרך לדון מדוע על קריעת ים סוף כן היי להם לברך הגומל, והרי גם שם הקב"ה ציווה את בניי **להינס לחוף הים ביבשה**, ואם הסברא הנ"ל נכונה, אי"כ היי לנו לומר שלא הייתה להם סכנה כלל ביים כיון שהקב"ה שמר עליהם, ולכאוי אי נימא דהוי צריכים לברך הגומל על קריעת ים סוף, אי"כ י"ל דהיינ דהוי צריכים לברך הגומל גם על ההליכה במדבר, ויל"פ עוד בכל זה.

והנה יש מקום לדון בזה עוד מצד אחר, די"ל דבניי לא יכלו לברך הגומל על קריעת ים סוף, וזהו ע"פ דברי הג"ר **יצחק זרחיה זצ"ל (אביו של החיד"א) שהובאו במחזיק ברכה (או"ח סי' ריט), שס"ל שמי שנכנס לסכנה מחמת ציווי הקב"ה, אזי שיוצא מהסכנה אי"צ לברך הגומל עיי"ש, - ולפי דבריו י"ל נמי הכי בנידו"ד, שכיון שבניי נכנסו לים ע"פ ציווי ה', לכן לדעתו י"ל דבניי לא היו צריכים לברך ע"ז הגומל, ואכמ"ל בזה ודו"ק.**

[**וגב. והנה חשוב לציון**, שלגבי כל מה שיצאנו לדון לעיל האם בניי היו צריכים לברך הגומל לאחר קריעת ים סוף לא, **באנו רק לדון בזה האם היו צריכים לברך משום האי דינא ד'יורדי הים' אם לאו.**

אכן באמת גם אי נימא דבניי לא נחשבו שם כיורדי הים, אך מ"מ יתכן שאע"כ הם היו צריכים לברך הגומל על מה שניצלו מסכנת הים, ואע"פ שבעצם לא נחשבו כיורדי הים, - כיון שכתב המשנ"ב (שם, לב) בשם האחרונים, שהמנהג לברך הגומל בכל מי שניצל מסכנה, ולא דווקא במי שניצל מאחד מהארבע סכנות הנ"ל, - (אך השו"ע שם כתב, שכשניצל משאר סכנות טוב לברך בלא שם ומלכות עיי"ש), ודו"ק ואכמ"ל].

שהרי בתחילה ירדו לים וניצלו בקריעת ים סוף ונתעשרו שם בביזת הים, ואח"כ הלכו במדבר וכו', ואח"כ במתן תורה נתרפאו כל החולים וכו', ואח"כ יצאו בניי לחירות גמורה כשכבשו את איי וניטל יד האויבים לגמרי מעלנו, עיי"ש.

[**ועיי"ש עוד** בכל מה שביאר בזה באריכות, בבחינת הארבע מועקות וצרות שמונעות את האדם מלהגיע אל שלמותו ותכליתו, ושכל הארבעה מיני צרות האלו כלולים בהנך ארבעה שצריכים להודות הנ"ל].

ומבואר בדברי המהרש"א הנ"ל, שבניי נחשבו כ'יורדי הים' בזמן קריעת ים סוף, ואע"פ שלמעשה הם הלכו ביבשה בתוך הים, מ"מ הם נחשבו אז שפיר כיורדי הים.

ומעתה לכאוי יש להקשות מדברי המהרש"א הנ"ל, על דברי השבט הלוי שס"ל שהנוסעים במנהרה מתחת הים אין להם לברך הגומל, כיון שהם נחשבים כחולכי יבשה ולא כיורדי הים וכנ"ל, דיל"ע בזה, דהנה מדברי המהרש"א מוכח, שגם כאשר הולכים ביבשה בתוך הים מי"מ זה נחשב שפיר כיורדי הים, ואע"פ שלמעשה הולכים ביבשה וכנ"ל, ואי"כ לדברי המהרש"א יש מקום לדון, שגם הנוסעים במנהרה מתחת הים נחשבים כ'יורדי הים.

- ה -

אכן באמת י"ל דדברי המהרש"א אינם סותרים כלל לדברי השבט הלוי הנ"ל, כיון שבקריעת ים סוף מה שנהייתה יבשה בתוך הים היי זה רק בדרך נס ובאופן זמני, ולכן י"ל דגם בשעה שבניי הלכו ביבשה בתוך הים, היבשה שם לא הופקעה משם ים, כיון שהיבשה שם נהייתה יבשה רק לזמן מועט, שהרי הים היי עתיד לשוב לאיתנו לאחר שבניי יחזרו ליבשה, ולכן י"ל דבניי נחשבו אז שפיר כיורדי הים לענין ברכת הגומל.

ומשא"כ בנידון השבט הלוי הנ"ל באלו שנוסעים במנהרה מתחת הים, ששם לאחר שבנו את המנהרה הרי נהייתה שם יבשה באופן קבוע ולא רק באופן זמני, ולכן י"ל דהנוסעים במנהרה מתחת הים נחשבים כחולכי יבשה ואינם נחשבים כיורדי הים, ודו"ק.

ומעתה י"ל שגם לדעת הרב מבריסק הנ"ל, שס"ל שמי שאינו עובר ביים באופן הרגיל בספינה וכדו' אלא עובר מעל הים באויר וכדו', אינו נחשב כיורדי הים, אך מ"מ גם לדבריו י"ל, דבניי שהלכו ביבשה בתוך הים נחשבו שפיר כיורדי הים, משום שהיבשה שם לא הופקעה כלל משם ים, כיון שמה שהיבשה נהייתה שם ליבשה היי זה רק לזמן מועט וכנ"ל, - ומשא"כ בנוסע במטוס מעל הים, שלדעתו לא נחשב זה כלל כיורדי הים, כיון שנוסע מעל הים ולא בתוך הים, ודו"ק.

- 1 -

ואמנם לגבי עצם השאלה שפתחנו לדון בה לעיל, האם כשבניי שבו ליבשה לאחר קריעת ים סוף, הם היו צריכים להודות אז לה' בברכת הגומל כדן יורדי הים וכנ"ל, הנה באמת יש מקום לדון בזה, שגם אי נימא שהם שפיר נחשבו אז כיורדי הים וכנ"ל, אך מ"מ יש לדון דהם לא יכלו לברך ע"ז הגומל בזמן שהותם במדבר.

כיון שיש נידון גדול לגבי מי שיצא מצרה אחת ואכתי הוא נתון בצרה אחרת (וכגון חולה שנסע במטוס וניצל מהסכנה שהייתה בטיסה, אך הוא עדיין חולה), האם הוא צריך לברך כעת הגומל על מה שניצל מהצרה הראשונה.

להזמנת שיעורים ודרשות: 052-7155442

קו 'מים זכים': 02-633-5850

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

חדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את הגליון בחייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת.
להצפחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (@50), ובכל ענייני הגליון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)